

Puu- ja köögiviljatööstus

9 kuud 2013 aasta

Lühikokkuvõte

- Puu- ja köögiviljatööstuse 2013. aasta 9 kuu keskmine ettevõtete (juriidiliste isikute)¹ arv oli 34 ehk ühe ettevõtte võrra suurem võrreldes eelmise aasta sama ajaga.
- Toodeti ~40 miljoni euro eest toodangut, mida oli üle 4% rohkem kui eelmisel aastal samal ajal.
- Toodangu osakaal moodustas 3,9% toiduainetööstuse ning 0,6% töötleva tööstuse kogutoodangust.
- Müügitulu oli 46,5 miljonit eurot ehk 4,3% rohkem võrreldes 2011. aasta sama ajaga ning kasumit teeniti 1,5 miljonit eurot, mida oli 57,5% vähem kui 2011. aastal samal perioodil.
- Kogukulud olid 45,1 miljonit eurot sh tööjõukulud 6,0 miljonit eurot. Kogukulud suurenesid 9,4% võrreldes 2011. aasta sama ajaga.
- Ettevõtted löid 7,5 miljonit eurot puhast lisandväärtust ehk 15,1% vähem kui 2011. aastal samal perioodil.
- Materiaalsesse põhivarasse investeeriti 3,1 miljonit eurot, mida oli 22,9% (+577 tuh €) rohkem kui eelmisel aastal samal ajal.
- Eksporditi ~18 miljoni euro väärtuses toodangut, mida oli pisut (+1,2%) rohkem kui eelneval aastal samal perioodil.

Sissejuhatus

Ülevaates käsitletakse puu- ja köögiviljatööstuse ettevõtetenä järgmisi ettevõtteid:

- ✓ kartuli töötlemise ja säilitamisega tegelevad ettevõtted
  - koorimine
  - kartulikrõpsude tootmine
  - kartulijahu ja – pulbri tootmine
  - eeltöödeldud külmutatud kartuli tootmine
- ✓ puu- ja köögiviljamahla tootvad ettevõtted
- ✓ puu- ja köögiviljatooteid valmistavad ettevõtted
  - peamiselt puu- ja köögiviljast valmistatud toidu tootmine

¹Ettevõtted, mis olid aruandeperioodil finantsmajanduslikult aktiivsed (käive, kulud jne)

- puu- ja köögiviljade külmutamine ja kuivatamine
- džemmide, marmelaadide ja želeede tootmine

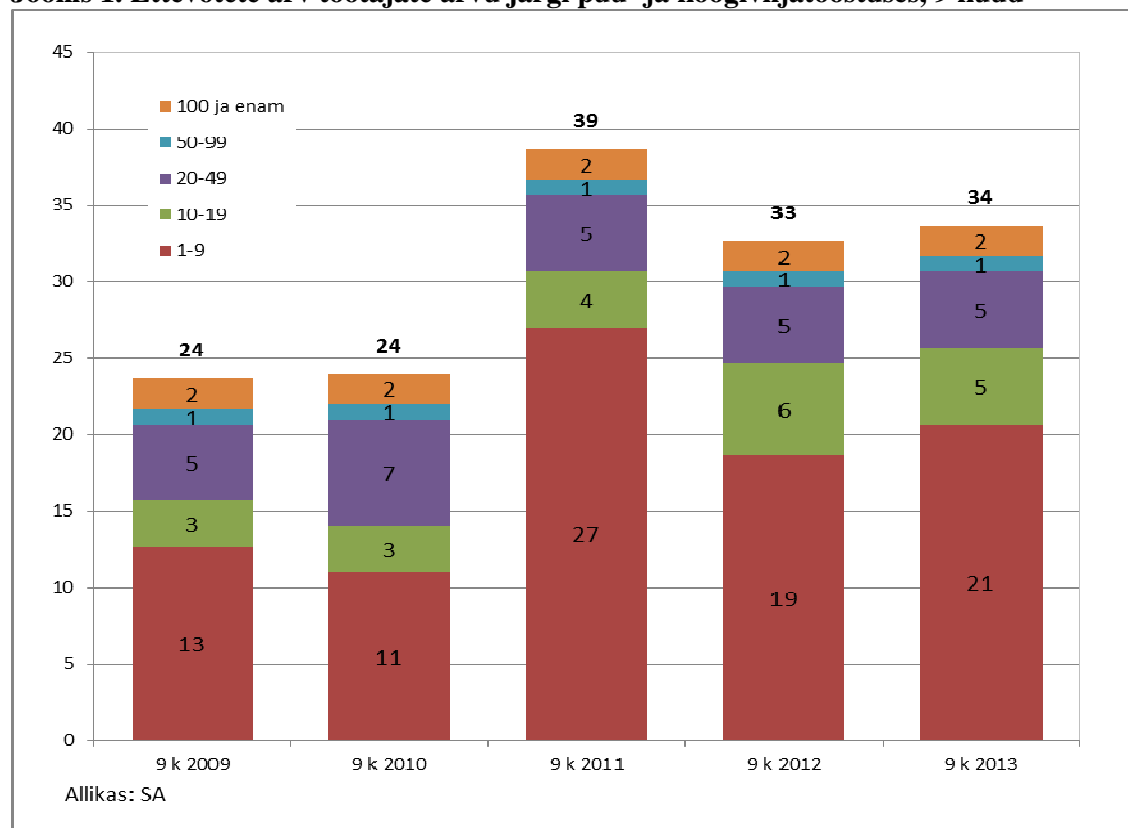
Vaadeldud on puu- ja köögiviljatööstuste positsiooni majanduses, olulisemaid majandusnäitajaid, investeeringuid, puu- ja köögivilja tootja- ning jaehindu ning põgusalt on puudutatud ka puu- ja köögiviljatööstuste väliskaubandust. Ülevaate tegemisel on kasutatud Eesti Statistikaameti (SA) lühiajastatistika andmeid.

1. Positsioon majanduses

SA kiirstatistika andmetel oli puu- ja köögiviljatööstuse 2013. aasta 9 kuu keskmine ettevõtete arv 34. Võrreldes eelmise aasta sama perioodiga tegutses puu- ja köögiviljatööstuses üks ettevõtte rohkem. Suuremate ettevõtete arv püsib aastast- aastasse muutumatuna ning muutused toimuvad enamasti just väikeste ettevõtete arvus, kes on teravas konkurentsivälise mõjutegurite suhtes kõige haavatavamad.

Vaadates ettevõtteid töötajate arvu järgi, siis neist üle poole (61%) olid mikroettevõtted, kus töötas kuni üheksa inimest.

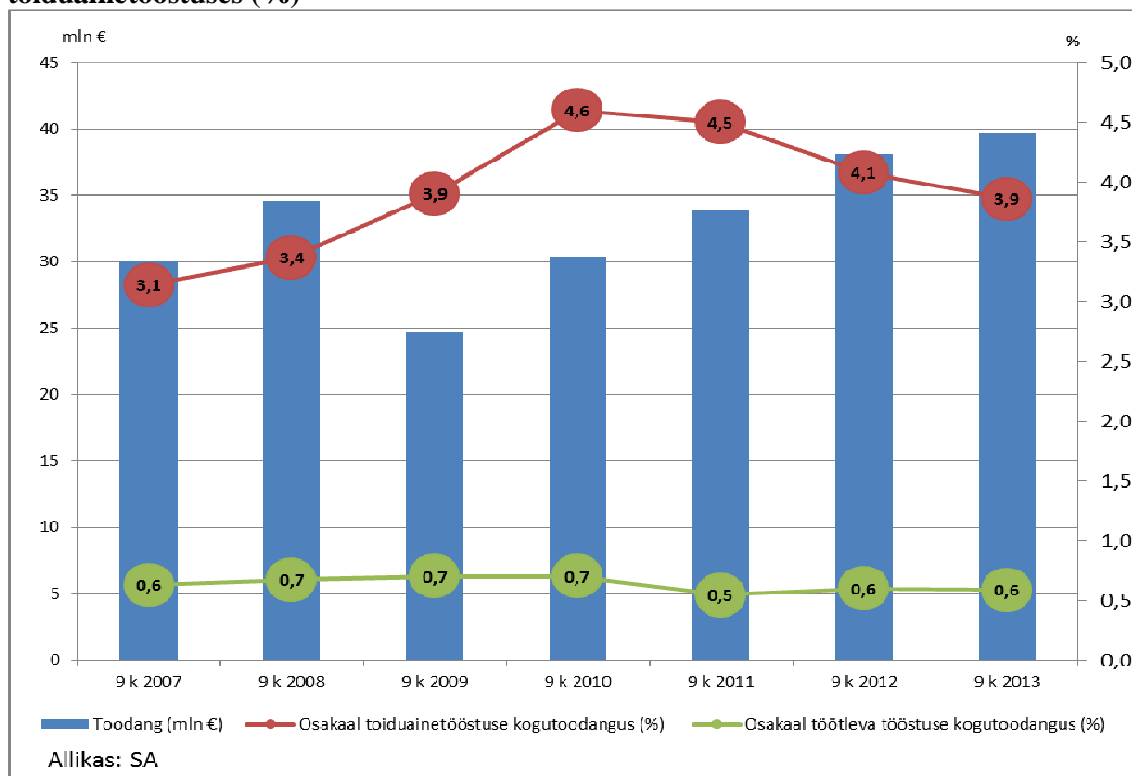
Joonis 1. Ettevõtete arv töötajate arvu järgi puu- ja köögiviljatööstuses, 9 kuud

SA kiirstatistika andmetel toodeti puu- ja köögiviljatööstuse poolt 2013. aasta 9 kuuga ~40 miljoni euro eest toodangut, millest peaaegu pool (46%) eksporditi. Eelneva aasta sama perioodiga võrreldes suurenes toodangu rahaline väärtus 4,2%, mis tulenes toodangumahu kasvust. Toodangumahu kasvu toetas nii sise- kui ka välisnõudluse suurenemine.

Puu- ja köögiviljatööstuse toodangu osakaal moodustas 2013. aasta 9 kuuga 3,9% toiduainetööstuse ning 0,6% töötleva tööstuse kogutoodangust.

Joonis 2. Puu- ja köögiviljatööstuse toodang, 9 kuud (mln €), osatähtsus töötlevas ja toiduainetööstuses (%)

2. Majandusnäitajad

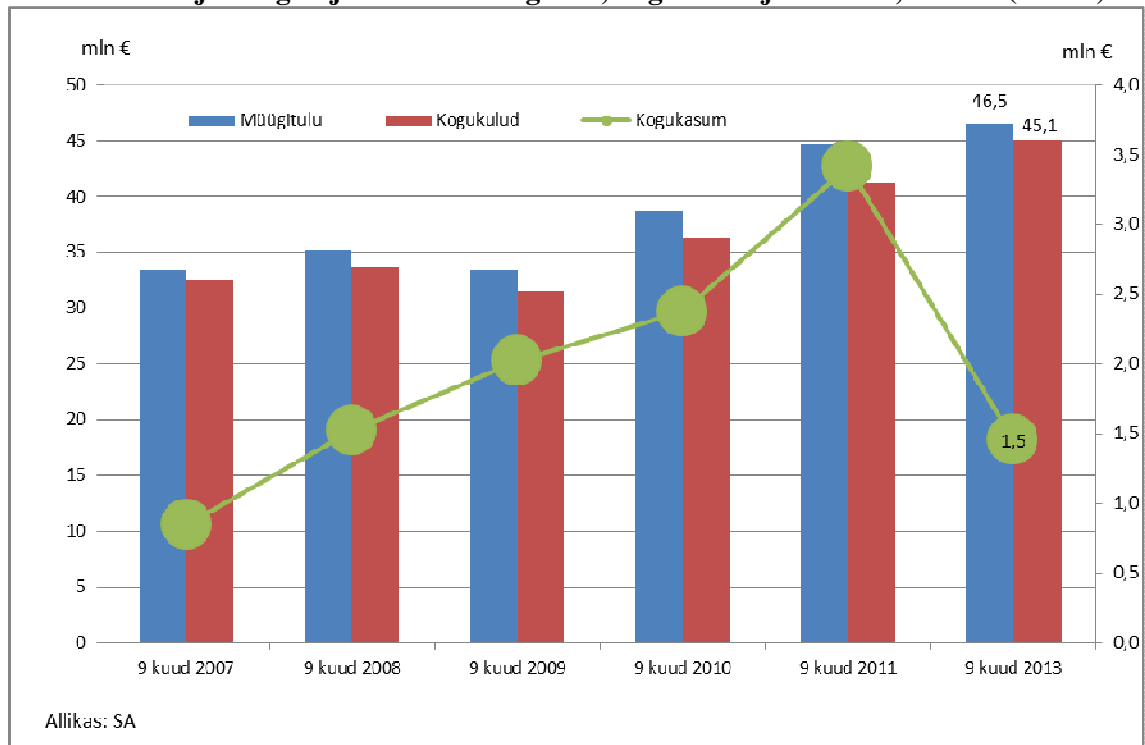
Andmekaitse põhimõttest lähtudes ei avaldanud SA 2012. aasta 9 kuu puu- ja köögivilja töötlevate ettevõtete majandusandmeid. Selletõttu on järgnevas majandusandmete ülevaates võetud võrdlusbaasiks 2011. aasta 9 kuu andmed.

SA kiirstatistika andmetel oli puu- ja köögiviljatööstuse 2013. aasta 9 kuu **müügitulu** 46,5 miljonit eurot s.o 4,3% suurem kui 2011. aastal samal perioodil, mis tulenes nii toodangu mahu kui ka väärtuse kasvust. Puu- ja köögiviljatööstus andis 2013. aasta 9 kuuga 3,6% toiduainetööstuse ja 0,6% töötleva tööstuse müügitulust.

Kogukulud puu- ja köögiviljatööstuses olid 2013. aasta 9 kuuga 45,1 miljonit eurot ehk 9,4% suuremad kui 2011. aastal samal ajal. Olulisema osa kulude suurenemisse andis tööjõukulude suurenemine.

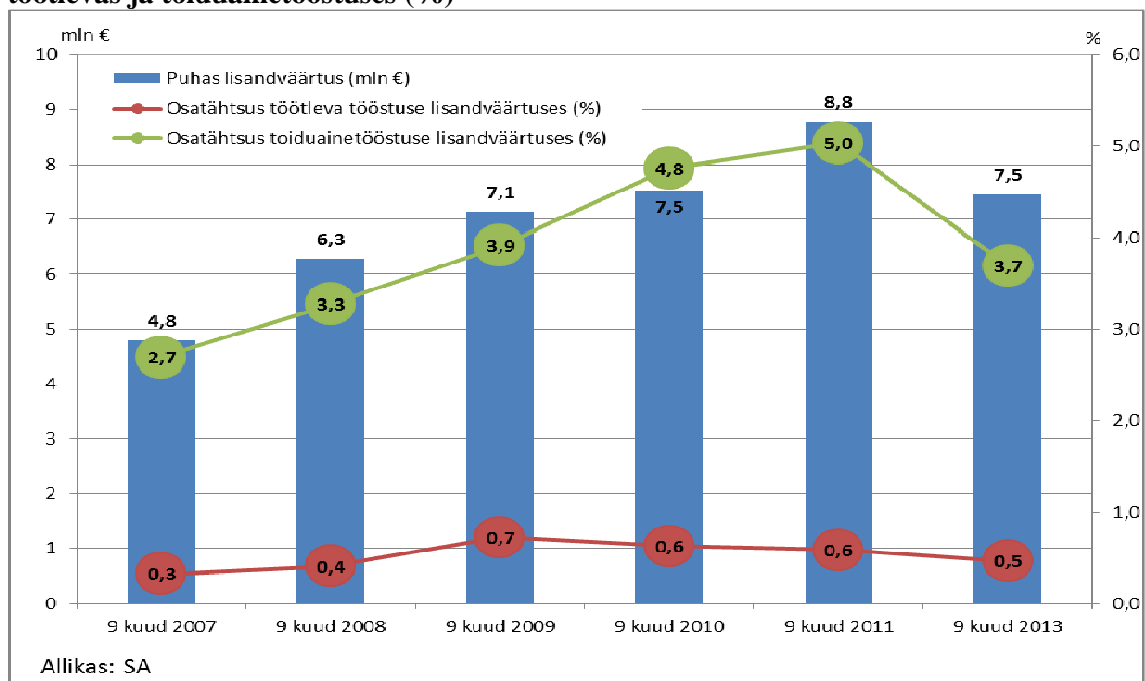
Puu- ja köögivilja töötlevate ettevõtete **kogukasum** 2013. aasta 9 kuuga oli vaid 1,5 miljonit eurot. Kuigi müügitulu suurenes 2013. aasta 9 kuuga 2011. aasta sama perioodiga võrreldes, oli kulude kasv tunduvalt suurem müügitulu kasvust ning see vähendas kasumit. Võrreldes 2011. aasta sama ajaga vähenes 2013. aasta 9 kuuga kasum 2,4 korda.

Joonis 3. Puu- ja köögiviljatööstuse müügitulu, kogukulud ja –kasum, 9 kuud (mln €)

Puu- ja köögiviljatööstuste poolt loodi 2013. aasta 9 kuuga **puhast lisandväärtust** 7,5 miljonit eurot ehk 15,1% vähem kui 2011. aastal samal ajal. Puu- ja köögiviljatööstuste poolt loodud puhas lisandväärtus moodustas 3,7% toiduainetööstuse ning 0,5% töötleva tööstuse puhtast lisandväärtusest.

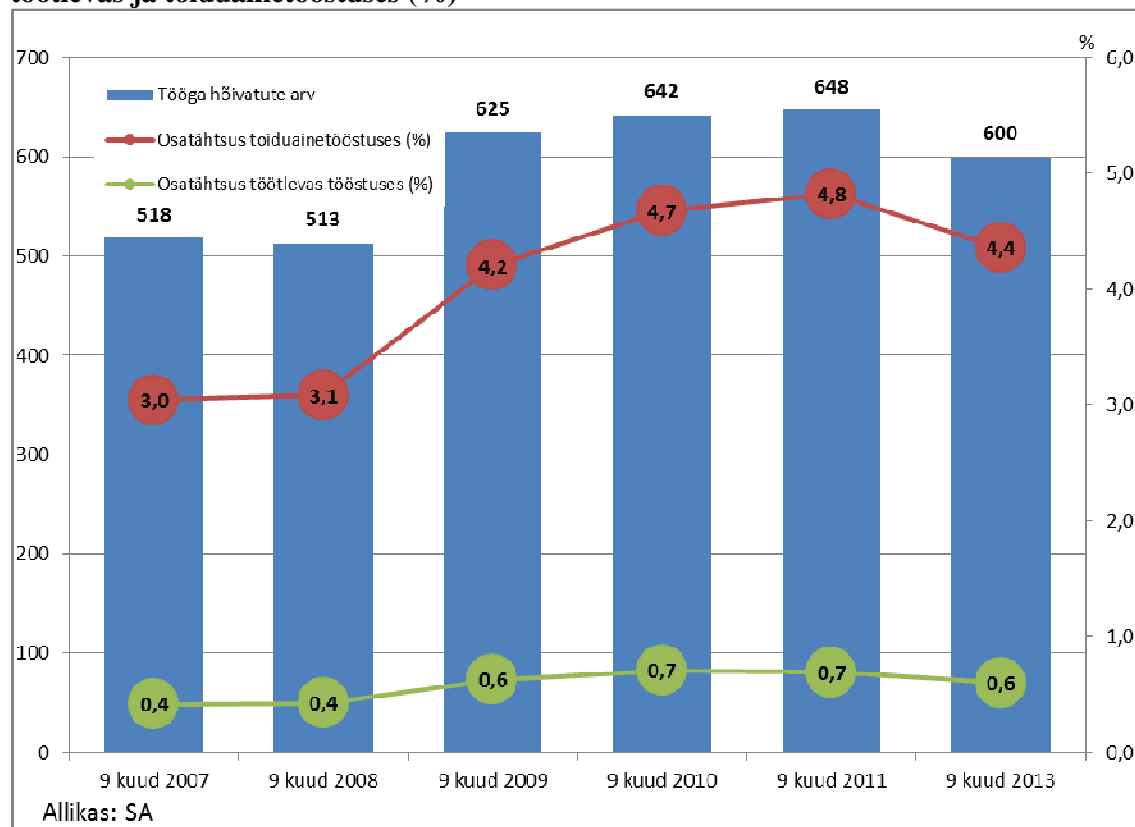
Joonis 4. Puu- ja köögiviljatööstuse puhas lisandväärtus, 9 kuud (mln €), osatähtsus töötlevas ja toiduainetööstuses (%)

Tööjõukulud olid 2013. aasta 9 kuuga 6,0 miljonit eurot. Palgatõusu tulemusel kasvasid tööjõukulud 12,0% võrreldes 2011. aasta sama perioodiga.

Puu- ja köögiviljatööstuses on tööhõive aastalõikes väga muutuv, mis tuleneb tegevusala hooajalisusest. Tavaliselt on juulist septembrini tööga hõivatud inimeste arv 20-25% suurem võrreldes teiste kuudega. SA lühiajastatistika andmetel oli puu- ja köögiviljatööstuse ettevõtete 2013. aasta 9 kuu keskmine **tööga hõivatud inimeste arv** 600, mida oli 48 inimese võrra (-7,4%) vähem kui 2011. aastal samal ajal. Puu- ja köögiviljatööstuses töötas 4,4% toiduainetööstuses hõivatud inimestest.

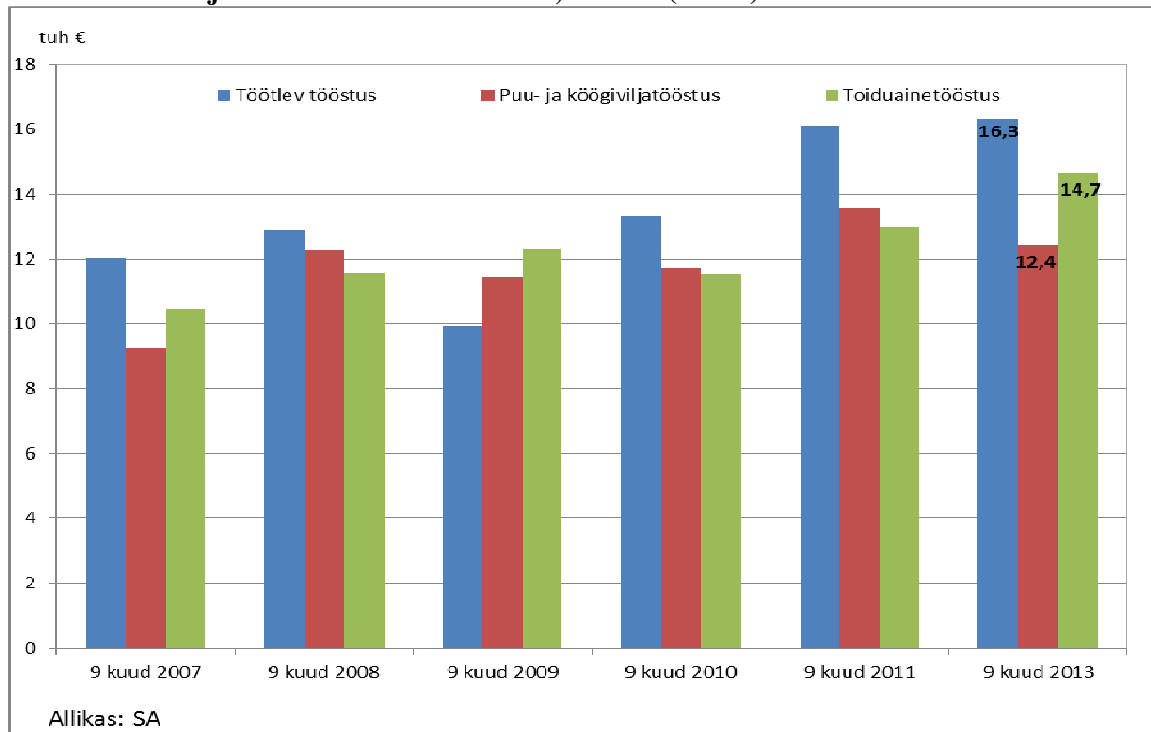
Joonis 5. Tööga hõivatud inimeste arv puu- ja köögivilja tööstuses, 9 kuud, osatähtsus töötlevas ja toiduainetööstuses (%)

Ettevõtete efektiivsus vähenes, mida tõendas nii loodava lisandväärtuse kui ka **tööviljakuse**² langus. 2013. aasta 9 kuuga tootsid puu- ja köögivilja töötlevad ettevõtted 12,4 tuhat eurot lisandväärtust inimese kohta, mida oli 8,2% vähem 2011. aasta sama perioodiga võrreldes. Puu- ja köögiviljatööstuses 2013. aasta 9 kuu tööviljakus oli madalam nii toiduaine- kui ka töötleva tööstuse keskmisest, vastavalt 15,2% ja 23,9%.

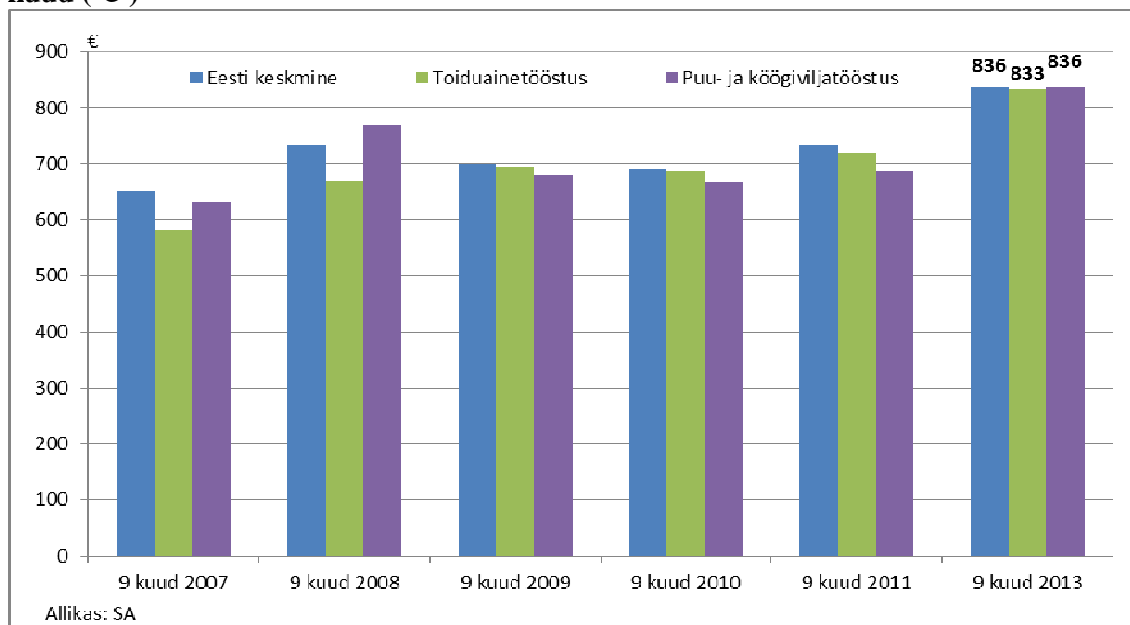
² Lisandväärtuse alusel

Joonis 6. Tööviljakus lisandväärtuse alusel, 9 kuud (tuh €)

Puu- ja köögiviljatööstuse 2013. aasta 9 kuu keskmine **brutopalk³** oli 836 eurot ehk 21,6% suurem kui 2011. aastal samal ajal. Keskmine brutopalk puu- ja köögiviljatööstuses oli Eesti keskmise brutopalgaga samal tasemel, kuid oli pisut (0,3%) kõrgem toiduainetööstuse keskmisest brutopalgast.

Joonis 7. Keskmine brutopalk Eestis, toiduaine – ning puu- ja köögiviljatööstuses, 9 kuud (€)

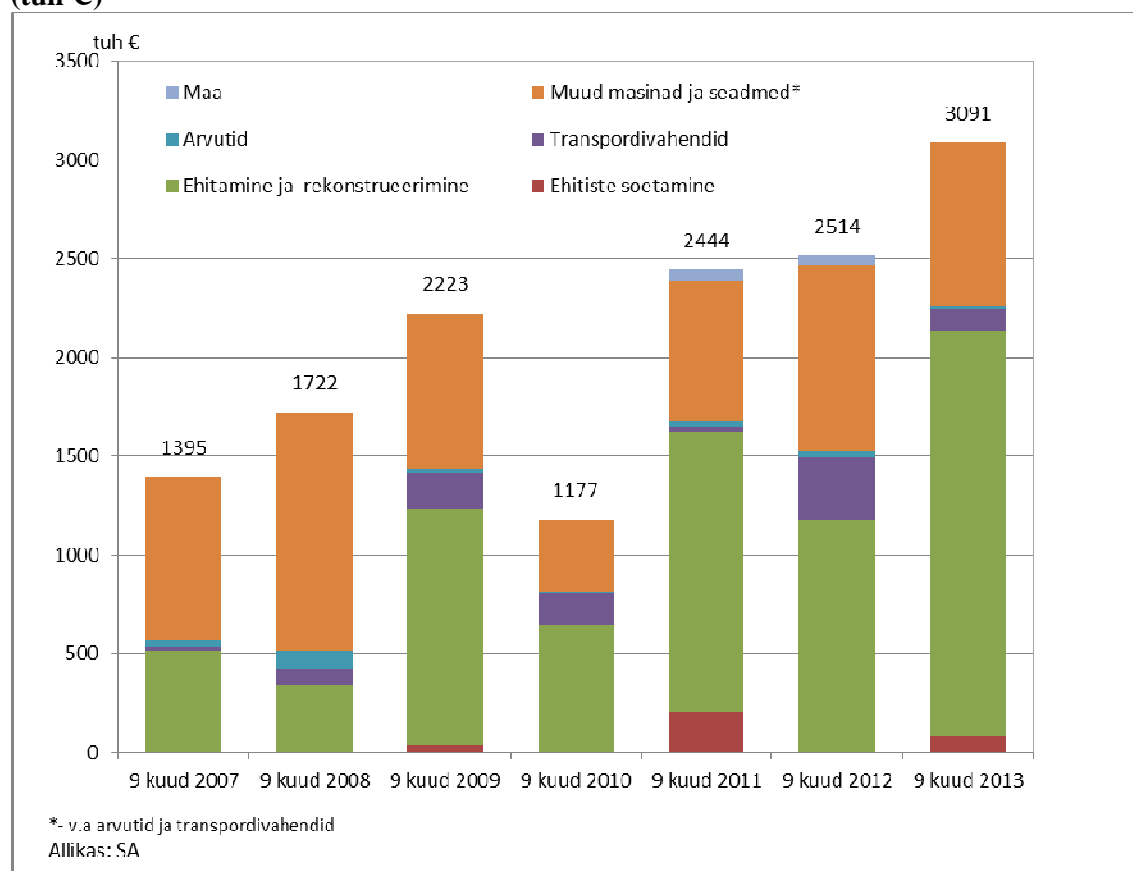
³ Brutopalk on leitud arvutuslikult palgakulu ja tööga hõivatud inimeste arvu alusel

3. Puu- ja köögiviljatööstuse investeeringud

Puu- ja köögiviljatööstuse investeerimisaktiivsus 2013. aasta 9 kuuga kasvas võrreldes eelneva aasta sama perioodiga. Eesti Panga andmetel⁴ on majanduskriisi järgsetel aastatel ettevõtete laenukoormuse suhe sisemajanduse koguprodukti (SKP) märgatavalt vähenenud ja selle tulemusel on majandus paremas tasakaalus. Ettevõtete majandusseisu paranemise tulemusel pakuvad pangad ettevõtetele investeeringute tegemisel suuremat tuge.

Puu- ja köögiviljasektor investeeris 2013. aasta 9 kuuga materiaalsesse põhivarasse 3,1 miljonit eurot, mida on 22,9% (+577 tuh €) rohkem kui 2012. aasta 9 kuuga. Kindlasti on üheks investeeringuid soodustavaks teguriks pankade madalad laenuintresside määrad⁵. Kõige rohkem investeeriti 2013. aasta 9 kuuga hoonete ehitamise ja rekonstrueerimisse, kokku 2,1 miljoni euro väärtuses, mis moodustas kogu materiaalsesse põhivarasse tehtud investeeringutest 66%. Muudesse masinatesse ja seadmetesse (va arvutid ja transpordivahendid) investeeriti 829 tuhat eurot (27%), transpordivahenditesse 107 tuhat eurot (3,3%), ehitiste soetamise 83 tuhat eurot (2,7%) ning arvutitesse 16 tuhat eurot (1%). Maasse 2013. aasta 9 kuuga ei investeeritud.

Joonis 8. Puu- ja köögiviljasektori investeeringud materiaalsesse põhivarasse, 9 kuud (tuh €)

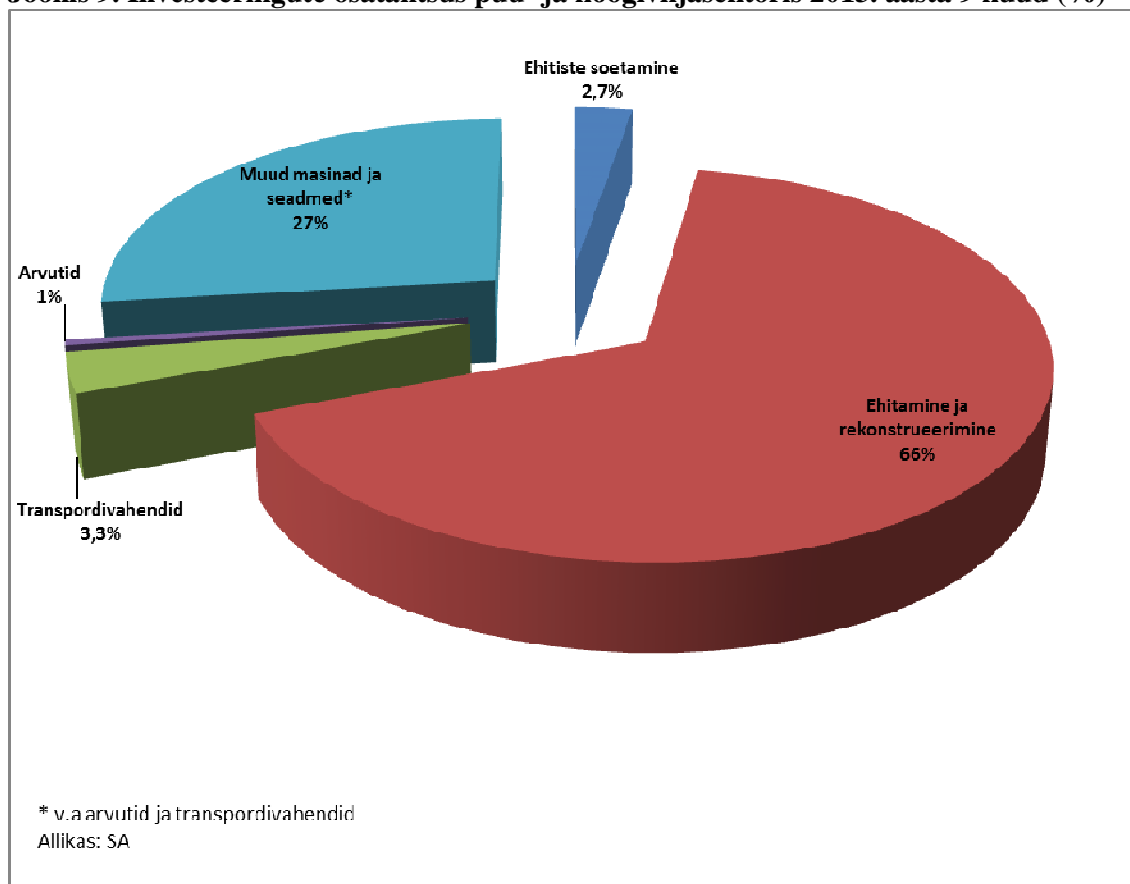

⁴ <http://www.eestipank.ee/press/eesti-majandus-jatkab-tasakaalulisel-kursil-12062013>

⁵ Samas

Võrreldes eelmise aasta sama perioodiga suurenesid 2013. aasta 9 kuuga kõige enam investeeringud hoonete ehitamisse ja rekonstrueerimisse (+879 tuh €).

Joonis 9. Investeeringute osatähtsus puu- ja köögiviljasektoris 2013. aasta 9 kuud (%)

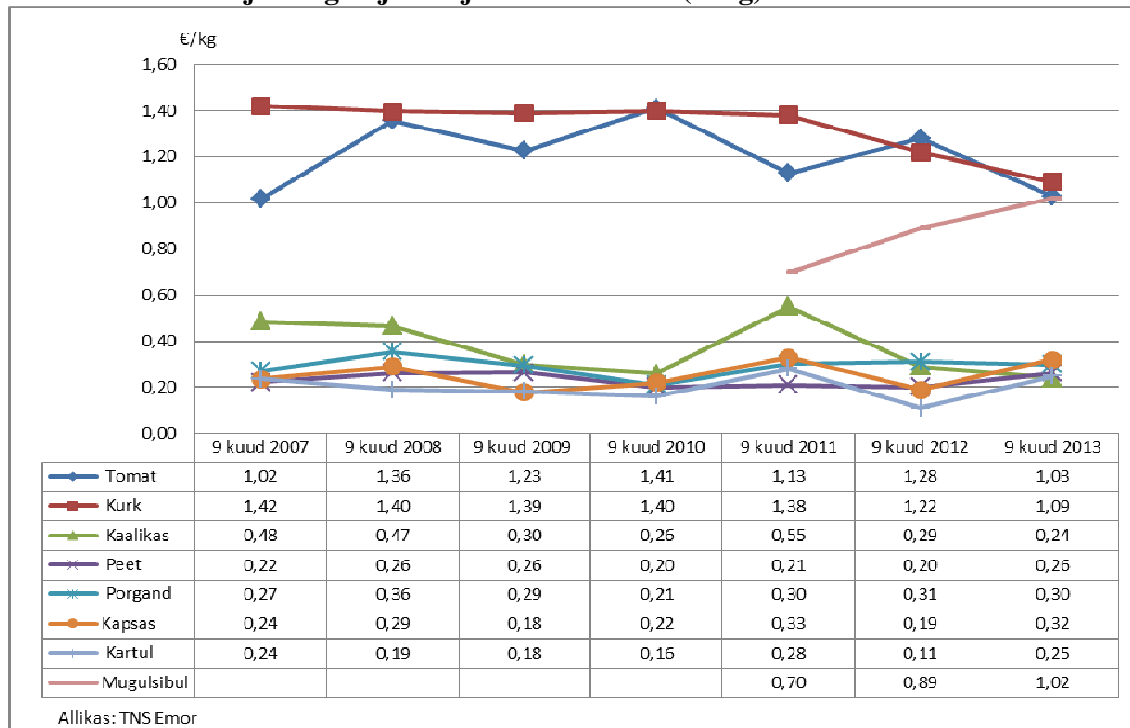
4.Puu- ja köögivilja ning kartuli hinnad

Köögivilja hind sõltub nii saagist kui ka naaberturgudel toimuvast. 2012. aastal ~30% vähenenud saak tõstis mitmete köögiviljade hindu. Vähenenud (-15%) saak oli ka üheks kartuli kallinemise põhjuseks.

Võrreldes 2013. aasta 9 kuu keskmiseid tootjahindu eelmise aasta sama perioodiga tõusis kõige rohkem kartuli hind – 2,3 korda. Vähem kallines kapsas (+68,9%), peet (+30,4%) ja mugulsibul (+14,6%). Päikeseline suvi oli soodus tomatikasvatajatele, kuid tõrked tekkisid toodangu realiseerimisel. Poeketid vajavad tarnekindlust, mida väiketootjad sageli ei suuda pakkuda. Samas ühistegevus, mis oleks abiks turustamisel, ei ole meie köögiviljatootjatel veel välja kujunenud. Jaekaubanduse leige huvi tõttu kodumaise tomati hinnad langesid. Võrreldes eelneva aasta sama perioodiga oli 2013. aasta 9 kuu tomatite keskmine hind peaaegu viiendiku (-19,7%) võrra odavam. Kaalika keskmine tootjahind oli 17,2% madalam kui eelmisel aastal samal perioodil. Sisseveetava kaalika hind oli 2013. aasta esimestel kuudel ~45% odavam võrreldes eelneva aasta sama perioodiga ja see võis avaldada hinnasurvet ka kohalikule toodangule. Kurgi tootjahind odavnes 10,5% ja porgandi oma 3,5%.

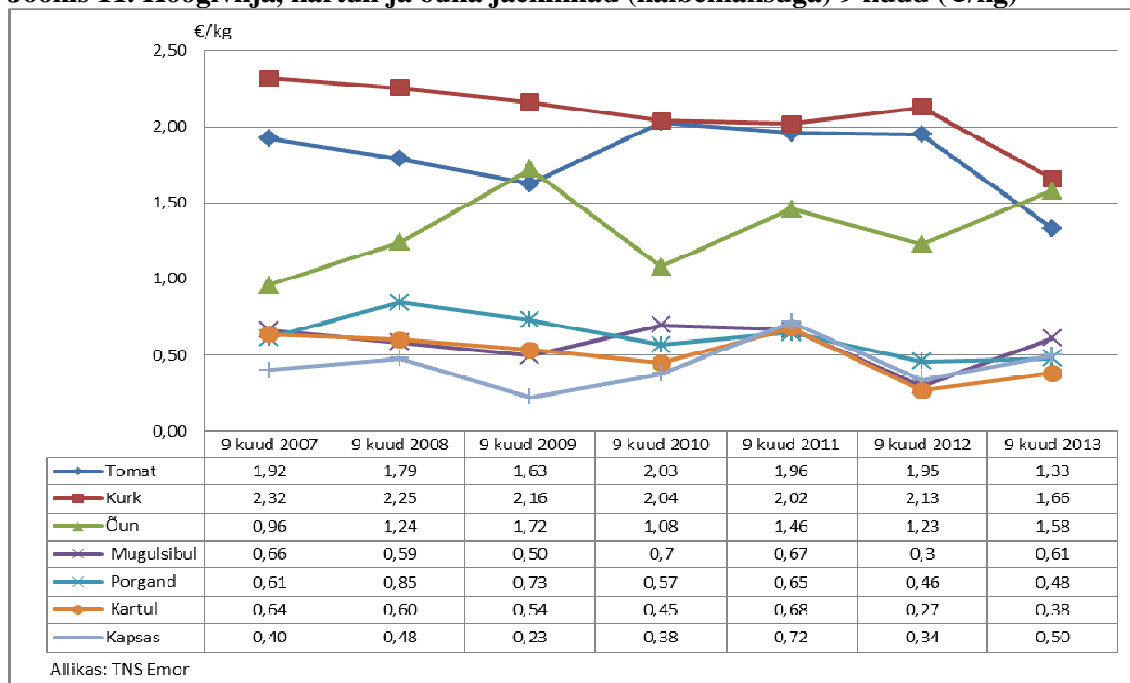

Joonis 10. Kartuli ja köögivilja tootjahinnad 9 kuud (€/kg)

Jaekaubanduses toimusid samuti hinnamuutused. Võrreldes eelneva aasta sama ajaga kallines 2013. aasta 9 kuuga kõige enam mugulsibul – 2 korda. Vähem kallinesid kapsas (+46,9%), kartul (+42,2%), õun (+28,5%) ning porgand (+4,0%). Rohke pakkumise tagajärjel tomati ja kurgi 2013. aasta 9 kuu keskmised hinnad võrreldes eelmise aasta sama ajaga langesid vastavalt 31,7% ja 22,0%.

Joonis 11. Köögivilja, kartuli ja õuna jaehinnad (käibemaksuga) 9 kuud (€/kg)

5. Kaubandus

SA esialgsel andmetel eksportis puu- ja köögiviljatööstus 2013. aasta 9 kuuga ~18 miljoni euro väärtuses toodangut, mida oli üle 1,2% rohkem kui eelneval aastal samal perioodil. Ekspordi osatähtsus toodangus pisut langes (-1,4 protsendipunkti) 2012. aasta sama perioodiga võrreldes.

Tabel 1. Puu- ja köögiviljatööstuse olulisemad näitajad ja muutus, 9 k 2013/ 9 k 2012

	9 kuud 2013	Muutus 9 k 2013/9 k 2012	
Positsioon majanduses			
Ettevõtete arv	34	+1 tk	↑
Toodangu maht	40 mln €*	+4,2%*	↑
Puu- ja köögiviljatööstuse toodangu osatähtsus			
..töötlevas tööstuses	0,6%*	0	=
...toiduainetööstuses (koos joogiga)	3,9%*	-0.2 pp**	↓
Majandustegevuse näitajad***			
Tööga hõivatute arv sektoris	600	-7,40%	↓
Müügitulu	46,5 mln €	+4,3%	↑
Kogukulu	45,1 mln €	+9,4%	↑
Kogukasum	1,5mln €	- 57,5%	↓
Puhas lisandväärtus	7,5mln €	-15,1%	↓
Tööviljakus lisandväärtuse alusel	12,4 tuh €	-8.2%	↓
Töötasu	836 €	+21,6%	↑
Investeeringud materiaalsesse põhivarasse sh	3,1 mln €	+22,9%	↑
...ehitiste soetamine	83 tuh €	+100%	↑
...ehitamine ja rekonstrueerimine	2,1 mln €	+74,7%	↑
...transpordivahendid	107 tuh €	+66,0%	↑
...arvutid	16 tuh €	+57,6%	↑
...muud masinad ja seadmed	829 tuh €	+11,9%	↑
...maa	-	-	-
Hinnad			
..tootjahind			
- kapsas	0.32 €/kg	+68,9%	↑
- porgand	0.30 €/kg	-3,5%	↓
- kurk	1,09 €/kg	-10,5%	↓
- kartul	0.25 €/kg	+125,0%	↑
- peet	0.26 €/kg	+30,4%	↑
- kaalikas	0.24 €/kg	-17,2%	↓
..jaehind			
- tomat	1.33 €/kg	-31,7%	↓
- sibul	0.61 €/kg	+104,1%	↑
- kapsas	0.50 €/kg	+46,9%	↑

- porgand	0.48 €/kg	+4,0%	↑
- kurk	1,66 €/kg	-22,0%	↓
- kartul	0.38 €/kg	+42,2%	↑
- õun	1.58 €/kg	+28,5%	↑
*- PM hinnanguline väärtus			
**- protsendipunkt			
***- muutus 9 kuud 2013/ 9 kuud 2011			